

First for Europe: Europa staat centraal bij het maken van statistieken

Harry Blijenberg

Inleiding

'De instellingen en de burgers van de Europese Unie hebben behoefte aan een feitelijke basis om de behoefte aan en de voortgang van Europese beleidsinitiatieven te kunnen beoordelen. Statistische informatie van goede kwaliteit is van het grootste belang om aan deze behoefte te voldoen', aldus Beschikking 2367/2002/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie. De Europese vraag naar cijfers neemt nog steeds toe, en bovendien vraagt Europa steeds snellere cijfers. Op statistisch gebied speelt het First for Europe principe (Europese cijfers voorrang boven nationale cijfers) sinds najaar 2002 een belangrijke rol voor de statistische instituten van Europa en haar lidstaten. De versnelling die First for Europe nastreeft, kan vergaande consequenties hebben voor met name de nationale statistische instituten (NSI's) en de manier waarop zij hun statistieken maken.

Statistieken voor Europa

De eenwording van Europa heeft geleid tot een steeds grotere vraag om betrouwbare en vergelijkbare Europese cijfers. Statistieken vormen de basis voor opdrachten van de lidstaten aan de EU, voor bijdragen uit de structuurfondsen en voor toelating tot de Economische en Monetaire Unie (EMU). Ook het stabiliteits- en groeipact vraagt om betrouwbare statistische informatie over het saldo en de schuld van de overheid in elk van de lidstaten. Statistieken zijn eveneens van essentieel belang voor het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) die ze vooral gebruikt voor ramingen van de verwachte inflatie op de middellange termijn (1/2 à 2 jaar); de ECB baseert de ramingen vooral op statistieken van nationale rekeningen, prijzen, bedrijven (korte-termijn gegevens), arbeidsmarkt en buitenlandse handel. Als maat voor prijsstabiliteit en -convergentie binnen de Eurozone wordt de geharmoniseerde index van consumentenprijzen (HICP) gebruikt.

Het belang dat 'Europa' hecht aan goed cijfermateriaal blijkt onder andere uit de instelling van het Europees Statistisch Systeem (ESS, bestaande uit het Europees statistisch bureau Eurostat plus de NSI's) en de voorschriften die zijn uitgevaardigd omtrent de productie van Europese statistieken. De Europese Commissie (in het bijzonder Eurostat) is verantwoordelijk voor het samenstellen van de meeste van deze statistieken. Sinds 1999 zijn de statistieken voor de Eurozone steeds completer geworden: de HICP omvat bijvoorbeeld tegenwoordig ook sociale en financiële diensten. Verder is de onderlinge vergelijkbaarheid van de cijfers van de lidstaten verbeterd, bijvoorbeeld door onderlinge afstemming van gebruikte correctiemethoden (zoals seizoenscorrecties). Tenslotte komen cijfers steeds sneller beschikbaar. Zo publiceert Eurostat met ingang van het eerste kwartaal 2003 niet alleen pas na 70 dagen (na afloop van het verslagkwartaal) de eerste BBP-raming maar ook al na 45 dagen een BBP-flashraming; de eerste flashraming voor de Eurozone is op 15 mei 2003 gepubliceerd.

Voor de EMU heeft de vraag naar en de ontwikkeling van economische statistieken voor de Eurozone gestimuleerd. Hierbij speelde het EMU actieplan een belangrijke rol. Dit plan werd door de ECOFIN Raad in de herfst van 2000 bekrachtigd en stelt voor elk van de lidstaten en voor de Commissie de prioriteiten vast omtrent het verbeteren van de statistieken van de Eurozone en de EU. Het EMU actieplan schrijft voor dat statistieken sneller

beschikbaar moeten komen, terwijl de betrouwbaarheid, transparantie en onderlinge vergelijkbaarheid niet mogen verminderen.

Niet alleen Europa vraagt om snellere cijfers; ook nationale gebruikers hebben in toenemende mate behoefte aan snel beschikbare cijfers. Zo hebben de Nederlandse ministeries bijvoorbeeld behoefte aan snel beschikbare en betrouwbare statistische gegevens voor hun VBTB (Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording) trajecten.

Versnelling: First for Europe en de Principal European Economic Indicators

In november 2001 werd een High Level Group Benchmarking EU/US opgericht (beter bekend als de Friends of the Chair groep, FROCH) die concrete voorstellen moest doen voor de verbetering van tijdigheid en frequentie van een aantal belangrijke indicatoren op Europees niveau, vergelijkbaar met het Amerikaanse systeem van indicatoren. Deze aanvullende verbeteringen op het EMU actieplan zijn verwoord in het Principal European Economic Indicators (PEEI's) programma dat in het najaar van 2002 werd vastgesteld. Deze lijst van korte-termijn (maand- en kwartaal-) conjunctuurindicatoren (tabel 1) is voorgesteld door de Europese Commissie (Eurostat) en wordt ondersteund door de ECOFIN Raad. Ze worden primair op Europees niveau (niet op lidstaatniveau) samengesteld en beslaan de terreinen nationale rekeningen, prijsindices, business indicators, arbeidsmarkt en buitenlandse handel. Een deel van de PEEI's, de indicatoren voor het bedrijfsleven en de arbeidsmarkt, maakten al deel uit van de Short-Term Statistics (STS) verordening (EC 1998).

Met de invoering van de PEEI's krijgt Europa een met de VS vergelijkbaar statistisch systeem van snel beschikbare conjunctuurindicatoren; hiermee kan bijvoorbeeld de prestatie van de EU-12 (EMU) en EU-15 landen ten opzichte van bijvoorbeeld de VS en Japan worden gemeten. Het programma beschrijft de prioriteiten, de te behalen doelen en het bijbehorende tijdpad voor de verbeteringen: in 2005 moeten de PEEI's volledig geïmplementeerd zijn. Hierbij staat de versnelling van de beschikbaarheid van gegevens hoog in het vaandel, terwijl de betrouwbaarheid behouden moet blijven of zelfs omhoog moet, en ook de transparantie gewaarborgd moet zijn. Of de betrouwbaarheid in de praktijk behouden kan worden, moet nog blijken; de snel beschikbare conjunctuurindicatoren die de VS publiceren blijken achteraf vaak nog flink bijgesteld te moeten worden.

Voor de PEEI's en de STS geldt het First for Europe principe. Dit houdt in dat de NSI's bij het samenstellen van de statistieken voorrang moeten geven aan cijfers voor Europa boven nationale cijfers. Wanneer een wettelijke basis hiervoor in een lidstaat ontbreekt, is de medewerking vrijwillig maar wel gebaseerd op een sterke betrokkenheid van de lidstaat. First for Europe bepaalt dat de publicatie van de PEEI's en de daaraan gerelateerde indicatoren van de individuele lidstaten zich laat leiden door de Europese behoeften op monetaire en economische beleidsterreinen, met name van de ECB.

De versnelling van statistieken kan op verschillende manieren tot stand komen. De meest eenvoudige vorm van versnelling is het versnellen van de onderdelen van de huidige statistiekprocessen. In de praktijk levert dit vaak maar weinig tijdswinst op en wordt dan ook voornamelijk toegepast wanneer de nieuwe, scherpere tijdigheidseisen maar weinig afwijken van de huidige tijdigheidseisen. Een andere mogelijkheid die First for Europe schept zijn de 'European schemes', waarbij een steekproef wel optimaal is op geaggregeerd Europees niveau maar dit niet is of hoeft te zijn

voor de individuele lidstaten binnen de steekproef. Ook nowcasting, het maken van een eerste raming direct na afloop van een verslagperiode op basis van deels gemeten en deels geschatte gegevens, kan een methode voor versnelling zijn.

Verder biedt First for Europe de mogelijkheid om niet alle landen te betrekken in de samenstelling van Europese cijfers. Het zou dan bijvoorbeeld mogelijk zijn om Europese cijfers te gaan publiceren op het moment dat een voldoende aantal lidstaten cijfers aan Eurostat heeft geleverd, of op het moment dat de belangrijkste (grootste) lidstaten hun cijfers hebben geleverd. Voor bijvoorbeeld economische groeicijfers vormen de 3 grootste landen, Duitsland, Frankrijk en Italië, al 60% van het Eurozone-totaal. De bijdragen van de 'kleine' landen kunnen dan door Eurostat worden bijgeschat.

Via Eurostat houdt de Commissie toezicht op de voortgang van het werkprogramma. Hierover brengt zij regelmatig verslag uit waarbij als uitgangspunten de verwezenlijking van de PEEI-doelstellingen en de toepassing van het First for Europe beginsel voor de PEEI's worden gehanteerd. Hierbij komen de bijdragen van Eurostat en de individuele lidstaten met betrekking tot de tijdigheid en kwaliteit van de PEEI's en de door de lidstaten gedane inspanningen om hun verplichtingen na te komen aan bod.

De NSI's hebben zich geëngagementeerd aan de gevraagde versnelling van statistieken van zowel het EMU actieplan als de PEEI's. Eurostat speelt hierbij een coördinerende rol. Zonder de medewerking van de NSI's zouden Eurostat en de ECB zelf de benodigde cijfers samenstellen. De betrokkenheid van de NSI's garandeert een efficiënt statistisch systeem doordat:

- de kwaliteit van de cijfers behouden blijft door de inzet van nationale expertise;
- de cijfers volledig overeenkomen met de nationale gegevens, en;
- de enquêtedruk in de lidstaten niet omhoog gaat.

Het CBS-beleid rond First for Europe

Het CBS erkent het toenemend belang van Europa en onderschrijft de noodzaak van vollediger en snellere cijfers voor Europa. De versnelling van statistieken staat dan ook als prioriteit in het werkprogramma en ook heeft het CBS zich geëngagementeerd aan de eisen van zowel het EMU actieplan als de FROCH voorstellen. Uitgangspunt van het CBS is dat indicatoren moeten voldoen aan de kwaliteitseisen die we ook verder aan de statistiek stellen: onbetwist, samenhangend, tijdig, relevant en internationaal vergelijkbaar. Bovendien moeten de indicatoren waar mogelijk aansluiten bij al bestaande statistieken; dit sluit niet uit dat de realisatie van het First for Europe principe ten koste kan gaan van nationale statistieken. Het First for Europe principe wordt door het CBS op hoofdlijnen als volgt ingevuld:

- Voor de belangrijkste Eurozone cijfers wil het CBS bij de snelste drie landen horen. Het gaat hierbij om de PEEI's en de variabelen uit het EMU actieplan. Om deze ambitie waar te maken zal de prioriteit binnen het CBS moeten verschuiven naar het samenstellen van deze Europese cijfers. Wordt de ambitie niet waargemaakt, dan zou het CBS voor deze belangrijke Europese cijfers buiten spel kunnen komen te staan.
- Voor alle andere cijfers is het doel om tijdig te leveren.
- In principe worden alleen cijfers aan Europa geleverd die ook nationaal worden gepubliceerd.
- CBS-cijfers worden in principe minstens even snel gepubliceerd als EU en Eurozone totalen; het streven is om resultaten tegelijk te publiceren met toezending aan Eurostat.
- Indien CBS-cijfers vertraging oplopen, worden voorlopige cijfers aan Eurostat geleverd, maar alleen voor EU en Eurozone totalen; het CBS streeft er dan naar om de nationale cijfers tegelijk te publiceren met Eurostat.
- Het CBS is tegen het idee van European surveys (centraal vanuit Eurostat georganiseerde EU-brede enquêtes) vanwege de overlap met nationale enquêtes, de toenemende enquête-

Staat 16
De Principal European Economic Indicators (PEEI's) voor de Eurozone

	Periodiciteit	Publicatie	
		streven	stand eind 2002
Eurozone indicator	<i>M = maand, K = kwartaal</i>	<i>aantal dagen na afloop van periode</i>	
Indicatoren consumptieprijzen			
HICP flash raming	M	0	0
HICP feitelijk cijfer	M	17	17
Indicatoren Nationale Kwartaalrekeningen			
Eerste BBP (flash) raming	K	45	Niet beschikbaar ¹⁾
Eerste BBP cijfer met meer uitsplitsingen	K	60	70-120
Huishoud- en bedrijfsrekeningen	K	90	Niet beschikbaar
Overheidsfinanciën	K	90	Niet beschikbaar
Indicatoren bedrijfsleven			
Indexcijfer industriële productie	M	40	48
Prijsindexcijfer industriële output binnenlandse markten	M	35	35
Indexcijfer nieuwe orders industrie	M	40/50	Niet beschikbaar
Prijsindexcijfer invoer door industrie	M	45	Niet beschikbaar
Productie in de bouwrijverheid	M/K	45	75
Indexcijfer omzet detailhandel en reparatie	M	30	60
Indexcijfer omzet andere diensten	K	60	Niet beschikbaar
Prijsindexcijfer output dienstverlenende bedrijven	K	60	Niet beschikbaar
Arbeidsmarktindicatoren			
Werkloosheidscijfer	M	30	30
Vacaturegraad	K	45	Niet beschikbaar
Arbeidsparticipatie	K	45	100
Indexcijfer loonkosten	K	70	90
Indicatoren buitenlandse handel			
Handelsbalans (intra en extra voor EU en Eurozone)	M	45	50

¹⁾ Op 15 mei 2003 door Eurostat voor de eerste keer gepubliceerd. Het Nederlandse cijfer, aangeleverd door het CBS, maakt deel uit van de EURO-flash.

Bron: ECB (2003).

druk voor respondenten en het gebrek aan vergelijkbaarheid met nationale gegevens.

Literatuur

- CBS (2002, 2003) Internationale Nieuwsbrief. Vol. 10 nrs. 42 (15 pp) en 43 (23 pp); vol. 11 nr. 44 (18 pp).
- European Commission (2002) Methodology of short-term business statistics; Interpretation and guidelines. Methods and nomenclatures, Office for Official Publications of the European Communities, 190 pp.
- Conclusies van het voorzitterschap (2003). Europese Raad van Brussel, 20 en 21 maart 2003, 36 pp.
- A. van Krimpen en C. Ritzen (2003) Het CBS beleid voor 'First for Europe'. CBS nota, 6 pp.
- Verordening (EG) Nr. 322/97 van de Raad van 17 februari 1997 betreffende de communautaire statistiek.
- Council Regulation (EC) 1165/98 of 19 May 1998 concerning short-term statistics.
- Beschikking Nr. 2367/2002/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2002 betreffende het communautair statistisch programma voor de periode 2003–2007. Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, L 358, 31-12-2002, 27 pp.
- ECB (2003) Developments in general economic statistics for the euro area. ECB Monthly Bulletin, April 2003, pp. 53–63.
- Commissie van de Europese Gemeenschappen (2002) Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad over statistieken betreffende de Eurozone: 'Naar betere methodieken voor statistieken en indicatoren betreffende de Eurozone'. COM(2002) 661 def., 27-11-2002, 17 pp.